

## Den vetenskapliga metodens förförelse, eller: hur vi kan övertalas att biologin är ett öde

Antagandet att vetenskaplig metod producerar sanning kräver både kritiska forskare och läsare, inte minst när det gäller slutsatser om beteendeskilnader mellan flickor och pojkar, kvinnor och män.

BRONWYN DAVIES

Psykologin har på det hela taget lyckats övertyga världen om att den tillhör de "riktiga" vetenskaperna. Den använder sig av "vetenskaplig metod", byggd på ett noggrant följande av överenskomna procedurer, för att nå fram till vad världen i gemen erkänner som sant. Men i samband med detta har psykologin gjort provisoriska antaganden om människor, antaganden som gör att anspråken på "sanning" framstår som både svåruppnåeliga och skenbara. Jerome Kagan, en aktad guru inom utvecklingspsykologin, har gjort en välbehövlig analys av vanliga misstag som uppträder gång efter annan inom empirisk

psykologiforskning. I boken *Three Seductive Ideas* ("Tre förföriska föreställningar") från 1998 anger han dessa misstag som:

- okritiskt beroende av abstraktioner;
- essentialismens lockelse;
- antagandet att människor inte ägnar sig åt att skapa mening, eftersom detta är för svårt att iakttä i experimentsituationer;
- tendensen att ge sig hän åt grova generaliseringar som sträcker sig långt utöver de framlagda beläggen; och
- en lättvindig användning av orsaksförklaringar;
- (och jag vill lägga till listan) upprättan-

det av bedrägliga binariteter, som beskriver världen utifrån kategoriseringar av typen antingen–eller, istället för att söka greppa dess verkliga komplexitet.

Vissa psykologer, i synnerhet de feministiska teoretiker som utgår från konstruktivistiska och poststrukturalistiska teorier, har utvecklat alternativ till de traditionella metoderna för att skapa mening (eller meningslöshet) åt människolivets villkor. Kagan vill däremot stanna kvar i psykologins huvudfåra, och levererar en kritik som är ett viktigt komplement till de feministiska psykologernas arbete.

För en bättre förståelse av hur komplexa de genusbestämmande processerna är, har feministiska psykologer som Bjerrum Nielsen, Haavind, Rudberg och Walkerdine förordat en mer sofistikerad och nyanserad teoretisk grundval, och en mer detaljerad förståelse av språkets roll. De kan påvisa att genus inte bara produceras under de första åren, utan i processer som upprepas under hela individens liv (Bjerrum Nielsen och Rudberg 1994). Søndergaard (1996) hävdar i sin prisbelönta bok att det är dags att gå vidare från att endast undersöka kön/genus som en variabel, eller en uppsättning särdrag som upprättar kön/genus som något inuti individerna. Hon visar i sin forskning att vi i stället kan sträva mot ett utforskande av *de processer genom vilka det begripliga produceras och formas*. Arbeten som Søndergaards, och även Walkerdines, gör det klart att vi behöver en mer förfinad språklig och filosofisk förmåga för att greppa språkets ständigt pågående arbete, både i konstruktionen av genus och i våra akademiska utforskningar av genus. Walkerdine säger att vi måste gå vidare från en "socialisationsinriktad beskrivning", enligt vilken barnet "blir en samhällsvarelse", till förmån för en beskrivning som

erkänner de sätt varpå "alla deltagare bokstavligen skrivs in och skapas i de specifika diskurspraktiker som de bebor" (Walkerdine 1997: 111).

Ändå är det vardagsmat inom den psykologiska diskursen att anta att psykologin inte behöver ta till sig den feministiska och poststrukturalistiska kritiken, eftersom psykologin föreställer sig vara genusneutral. Haavind (1998: 244) anmärker att "för den psykologiska forskning som gör anspråk på att bara vara 'normal vetenskap' är det som om ingenting har hänt. En antagen genusneutralitet utgör normen." Hon hävdar att "föreställningen om neutralitet inskränker i praktiken forskarkollektivet till en begränsad mängd färdiga antaganden om genus. Eftersom dessa bara tas för givna kan de inte bli föremål för reflektion och granskning" (Haavind 1998: 265). Burman (1996: 139) anmärker: "Psykologin är en disciplin så investerad med manlighet, och så förknippad med en mytologisk modell av vetenskapen som ett avvísande av allt (som kan antas vara) kvinnligt (känslor, subjektivitet, nätverk, kontextkänslighet), att den bara kan erkänna oss om vi talar på dess villkor, eller med ett strategiskt förhållningssätt till dessa villkor." Haavind hävdar att det är nödvändigt för psykologin att bli mer öppen och flexibel i sin verksamhet och i sina teorier, så att den kan återspegla "genuskodens dubbla särart av *fixering* och *flöde* och de två särdrag som styr genus: *dikotomisering* och *hierarkisering*" (Haavind 1998: 265).

Några nyutkomna arbeten från Psykologiska institutionen vid Uppsala universitet ignorerar det feministiska kravet på en mer sofistikerad språklig och filosofisk analys av genus. De ignorerar också Kagans krav på en mer intelligent användning av vetenskaplig metod. Dessa arbeten fick stor uppmärksam-

het i medierna när det hävdades att man bevisat att kön/genus när allt kommer omkring är biologiskt. I synnerhet hamnade Anna Servins doktorsavhandling i strålkastarljuset. Vad som är intressant, och som inspirerade mig till att skriva denna artikel, var att vissa personer kände sig handfallna och inte visste hur sådana resultat skulle kritiserars. Jag vill i min artikel problematisera de överväganden Servin utgått ifrån när hon konstruerat sina resultat. En okritisk läsare kan bli förförd av hennes överväganden och av det underliggande antagandet att "vetenskaplig metod" producerar sanning.

I en fyrdelad flerstegsundersökning av barns lek föresatte sig Servin och hennes kollegor<sup>1</sup> att punktera påståendet att könsdifferentiering är resultatet av socialisation. Deras framställning kröns av en undersökning av flickor med CAH (*congenital adrenal hyperplasia*): höga nivåer av androgener (manliga könshormoner) prenatalt. Flickor med CAH har en genetisk defekt som ger överproduktion av androgener, vilket kan leda till att det utvecklas manliga könsdelar, och därigenom till felaktig könsbestämning vid födseln, eller till kirurgiska ingrepp. Det finns många olika grader av CAH, med större eller mindre virilisering av könsdelarna. Servin vill slå fast att biologin (i synnerhet närvaron av höga nivåer androgener) är den avgörande, särskiljande faktor som bestämmer vilka leksaker barn väljer att leka med, och således deras genus. Lägg märke till att det redan från början bara erbjuds två förklaringsmöjligheter: en falsk dikotomi ställs upp, med argumentet att om det inte är det ena så måste det vara det andra. Arbeten av forskare som Søndergaard och Walkerdine, som erbjuder ett helt annat sätt att ge mening åt könskillnaden, ignoreras helt, liksom den utomordentligt komplexa sociala situationen för

en flicka vars kropp bombarderats med hormoner prenatalt, vilket i viss mån förorsakat maskulinisering av hennes kropp.

Servin ger först en bakgrund till sin avhandling genom att presentera socialisationsteorin som en teori om mänsklig kognition. Enligt hennes beskrivning hävdar socialisationsteorin att vetenskapen om en persons kön, jämte vetenskapen om att världen är indelad i hankön och honkön, "ger upphov till olika beteenden och/eller olika förväntningar visavi denna person" (s. 9). Hon talar om för oss att det finns "ett flertal undersökningar" som hävdar att detta är grundorsaken till skillnader i beteendet. De ospecificerade resultaten från dessa anonyma undersökningar ifrågasätts därefter genom hänvisningar till undersökningar som visar att förväntningarna på könen är desamma i en mångfald kulturer. Det ges inga detaljer om i vilka kulturer och under vilka historiska perioder som dessa iakttagelser gjorts.

För att kunna godta argumentet att likartade förväntningar i olika kulturer vore en rimlig grundval för att förkasta socialisationsteorin borde Servin åtminstone ha frågat om det finns något som tyder på *skillnader* mellan olika kulturer i fråga om genusmönster. Finns det, till exempel, kulturer där flickor klarar sig bra i matematik och naturvetenskap, och rentav överträffar pojkarna? Eller finns det något som tyder på att kulturer förändras med tiden i sina förväntningar på vad män och kvinnor kan göra, eller på hur pojkar och flickor uppför sig under lek? Dessa motfrågor ligger så nära till hands att deras frånvaro klart visar att Servin bara samlar på den typ av bevis som stöder hennes radikala biologiska anspråk. Hon har inte beaktat Bacons maxim (1620): "Låt varje iakttagare av naturen göra detta till sin regel, att vadhelst tanken griper med synnerlig tillfreds-

ställelse må betraktas med misstänksamhet.”

Sedan tar sig Servin an socialisationsteorin en andra gång, och hävdar att den påstår att ”barn först måste utveckla en kognitiv förståelse av sin egen könstillhörighets beständighet. När denna kognitiva förståelse väl etablerats använder barnen denna föreställning som vägledning i sitt beteende, och en preferens för könsstereotypa verksamheter uppträder” (s. 12). Definitionen understöds inte av hänvisningar till några bestämda undersökningar. Sedan citerar hon specifika undersökningar som visar att preferenser för könstypiska leksaker uppträder före två års ålder, således innan det kan utvecklas en dylik komplex kognitiv förståelse. (Därigenom tar hon ställning för vad Kagan anger som *antagandet att människor inte ägnar sig åt att skapa mening, eftersom detta är för svårt att iaktta i experimentsituationer*).

Hennes inledande strategi är således att konstruera en högst tvivelaktig definition av miljöförklaringar, som sedan kan användas för att hävda att hela tanken om miljöpåverkan är inadekvat, vilket lämnar fältet fritt för en biologisk förklaring. Denna hållning kräver att läsaren sig själv ovetande godtar att genusforskningens komplexa fält reduceras till en binär tudelning mellan miljö och natur. (Därigenom ägnar hon sig åt *upprättandet av bedrägliga binariteter, som beskriver världen utifrån kategoriseringar av typen antingen-eller, istället för att söka greppa dess verkliga komplexitet*). Det krävs också att läsaren utan frågor skall godta att psykologer hos individer kan känna igen väsentliga särdrag som är giltiga för hela mänskligheten. (Därigenom tar hon ställning för *essentialism och grova generaliseringar som sträcker sig långt utöver de framlagda beläggen*).

Det är inte många forskare inom området ”genus under den tidiga barndomen” som

skulle anta att barnen först måste förstå genus som *beständigt* innan det får någon inverkan på deras beteende. Beständighet är ett abstrakt och sammansatt begrepp. Däremot vet vi att mycket små barn inte bara förstår att de är genusbestämda, utan även att det att vara en flicka betyder att inte vara en pojke, och vice versa. Vi vet även att de får ett känslomässigt engagemang i det genus de tilldelats så tidigt som mellan arton och tjugofyra månader. Belägg för detta kommer från barn som bestäms till ett kön vid födseln och ombestäms efter 18 månaders ålder. De uppvisar känslomässig bedrövelse som en följd av ombestämningen, även om de, biologiskt sett, återförskrivs till den ”riktiga” kategorin (Kessler och McKenna 1978). Denna forskning undersöker Servin inte, trots dess uppenbara relevans.

För att kunna ge mening åt sådana data som dem Kessler och McKenna frambragt, behöver vi ett förhållningssätt i linje med Walkerdines, som erkänner de sätt på vilka ”alla deltagare bokstavligen skrivs in och skapas i de specifika diskurspraktiker som de bebor” (Walkerdine 1997: 11). Ur denna synvinkel kan man hävda att inskrivandet och skapandet av genus äger rum via kulturella och psykologiska narrativ. Var och en av oss lokaliserar, och tar över för egen del, narrativ om oss själva som knypplar samman vår tillvaros röra av detaljer. Om vi antar att kulturella narrativ (och faktiskt också själva de diskurspraktiker genom vilka de berättas) inte tillåter möjligheten av ett subjekt utan kön eller genus, då måste alla individer plocka ihop fragmenten till en genusbestämd historia om sig själva. Samtidigt ställer psykologins diskurser upp ett idealt subjekt eller ett idealt själv, vars genus är oväsentligt för uppnåendet av passande (det vill säga psykologiskt ”sunda”) tillvaroformer. Psykologins

ideal (ett genusobestämt själv) är stabilt och utan motsägelser: de som inte motsvarar detta ideal är patologiska, de bebor ett farligt område. Clément (1986: 7) påpekar:

Samhällen lyckas inte erbjuda alla samma sätt att passa in i den symboliska ordningen; just de som befinner sig så att säga mittemellan symboliska system, i mellanrummen, i marginalerna, blir utsatta för en farlig symbolisk rörlighet. Den är farlig för dem därför att detta är de människor som har vad vi kallar galenskap, avvikelser, perversion... Och mer än några andra förkroppsligar kvinnorna på ett kufiskt vis denna grupp av avvikelser, som visar på sprickorna i ett heltäckande system.

De barn som Servin bygger sin undersökning på skulle utan tvekan kunna ses som "mitt-emellan symboliska system", inte bara i egenskap av flickor, utan i egenskap av flickor som förvärvat eller löpt risk att förvärva manliga kännetecken. De kan betraktas som "utsatta för en farlig symbolisk rörlighet". De som bebor de farliga rum som inte finns med på kartan över psykologins ideala subjekt märker att de ingår i mycket mer sammansatta och ostadiga narrativ än dem vars manlighet och normalitet tillhandahåller stadiga narrativ och subjektspostioner att betrakta världen utifrån.

Flax, som talar utifrån sin erfarenhet som kvinna, beskriver den väv av diskurser genom vilken själv upprättas som ett hållbart men ändå skört lapptäcke:

Genus- och raskategorier, -praktiker och konkreta historiska personer befinner sig i mångfaldiga, ostadiga, slumpstyrda och djupt avgörande relationer till varandra. På sätt och vis är ras- eller genusystem som lapptäcken. Många slags material som samlats under lång tid från många olika källor träcklas ihop för att skapa ett föremål som på samma gång är

hållbart och skört. Ingen vet vilka rutor som kommer att visa sig nödvändiga för överlevnad, förstörelse eller ett mer tilltalande lapptäckesmönster (Flax 1993: 28).

Genom mångfaldiga narrativ (vilka likt lapptäcken är både hållbara och sköra) upprättar vi oss själva, och varandra, som specifika personer. De specifika omständigheterna växlar oundvikligen med tidens gång, som gensvar på de olika diskurser som är tillgängliga och blir relevanta i vart och ett av den mångfald av sammanhang som vi ingår i; samtidigt ställs varje subjekt inför uppgiften att finna stadiga positioneringar, stadiga narrativ (Davies och Harré 2000). Barn lär sig de sätt att se och vara som möjliggörs av olika slags diskurspraktiker i de sociala grupper som de är medlemmar i. Detta är inte bara en kognitiv språkinlärningsprocess, utan även en förmåga att läsa och tolka den sociala världens landskap och att förkroppsliga, att leva, att uppleva, att veta, att önska *för egen del*, att finna lust i världen, sådan de tillgängliga praktikerna gör den vetbar – i synnerhet diskurspraktikerna, jämte mönstren av makt och maktlöshet och ens positionering innanför dessa. I ett korrekt medlemskap i samhällsordningen ingår att kunna läsa situationer korrekt, så att det som är uppenbart för alla andra också är uppenbart för en själv. Detta inbegriper kunskap om hur man positioneras, och positionerar sig själv, som medlem av en grupp som vet och tar för givet det som andra vet och tar för givet i ett antal olika situationer. Genom att på så vis ta till sig sitt eget inpassade<sup>2</sup> själv, öppnar man möjligheten till handlingsförmåga, till att vara ett subjekt som handlar i världen och påverkar världen. Som jag och en grupp andra forskare har visat i en undersökning av subjektstillblivelse (Davies m.fl. 2001), är ett

lyckat förvärvande av ett ”korrekt” kategori-medlemskap en förutsättning för att på ett lyckat sätt kunna inta en i grunden annorlunda position:

Vi har kunnat visa det hårda arbetet med att bli inpassad – både dess nödvändighet och dess riskfyllda skörhet. Det finns ingen garanti för att ens den mest ordentliga skolflicka gång på gång skall kunna producera sig själv som vad hon kommit att begära för egen del. Hennes kunskap om sig själv som godtagbar beror både på en sträng disciplinering av kroppen och på en förmåga att bortse från kroppen och dess behov. Kunskapen är beroende av en förmåga att avläsa vad läraren vill ha och att producera detta, men dessutom: att vilja ha det för egen del. Samtidigt är den beroende av en förmåga att distansera sig från de andra, vars gillande blick hon är beroende av, och att känna sig själv *i kontrast* till dem. Paradoxalt nog måste hon finna dessa kontrastpunkter samtidigt som hon återfinner sig själv som igenkännlig i samma diskurser som konstituerar henne och dem.

Vi har med våra egna berättelser visat att subjektets tillblivelse med nödvändighet är ett ambivalent projekt. Man måste ge efter på sätt utöver det vanliga för att uppnå behärskande [*mastery*]. Ändå behöver inte behärskandet binda oss till själva villkoren för vår underordning. Autonomi som föreställning och ideal, vilket vår teori erkänner som en fiktion, är icke desto mindre den begreppsliga och praktiska kronan på verket i det inpassade subjektet. Subjektet ger efter för självets fiktioner och uppnår behärskande genom dem. Och detta behärskande – av språket, av kroppen – tillhandahåller villkoren för möjligheten att uppfinna någonting nytt, att se med nya ögon, att på ett kreativt sätt nå bortom det redan välkända.

Flickorna med CAH i Servins undersökning befinner sig inte i ett läge där det är möjligt för dem att identifiera sig själva som otvetydigt kvinnliga. Deras förvärvande av

kvinnligheten blir med nödvändighet ännu mer komplicerat än för flickorna i den nyss citerade undersökningen.

Servin ignorerar emellertid dessa komplikationer och visar vägen in i sina undersökningar med den dramatiska frågan: ”om könsskillnader inte beror på barnets kognitiva kunskap, vilka mekanismer kan då förklara dessa skillnader?” (s. 12).

Som svar på denna fråga letar Servin efter en enda *orsak* till könsskillnader i beteendet. Orsaksrelationer är mycket omtyckta inom vetenskapen i allmänhet, men de är utomordentligt svåra att upprätta på ett tillförlitligt vis, också i undersökningar på stor skala. Antalet barn i Servins undersökningar är mycket litet. Det är tvivelaktigt att använda argument om statistisk signifikans på så små antal, och det är tämligen underligt att använda sig av statistik som struntar i individuella variationer när det man söker efter just är sambandet mellan en individs fysiologi och samma individs lekbeteende. Om höga nivåer av manliga hormoner (androgener) antas orsaka valet av ”han-leksaker”, då är förekomsten av vissa pojkar som föredrar ”kvinnliga” leksaker och vissa flickor som föredrar ”manliga” leksaker ett viktigt motbeleg. Men den statistik som används här tvättar bort sådana belegg från data. Att tillskriva orsaker påverkas vidare, vilket Kagan (1998: 124) framhåller, ofta i alldeles för hög grad av tydliga, närliggande förklaringar. Det är *för lättvindigt*, skriver han ”att tillskriva de mest uppenbara händelserna en verkande orsak [och mycket svårare] att föreställa sig de subtila eller ofta osynliga händelser som har högre prioritet”.

Med hjälp av dessa tvivelaktiga statistiska manövrer finner Servin en korrelation mellan flickor med höga nivåer av androgener prenatalt och valet av ”han-leksaker” och

vänner av hankön. Hennes påstående att höga androgennivåer *orsakar* dessa val är helt enkelt inte belagd. Vad vi ser här är ett *alltför lättvindigt* orsakstillskrivande (eller *en lättvindig användning av orsaksförklaringar*).

Olyckligt nog är även det sunda förnuftet eller vardagstänkandet bemängt med orsakens retorik. Detta gör psykologins användning av denna retorik mycket svår för de flesta att lägga märke till eller anmärka på. Ofta antas samexistens mellan variabler innebära en nödvändig orsakskedja från den ena till den andra, som i de undersökningar som funnit höga nivåer av manliga hormoner hos våldsamma män och dragit slutsatsen att våldet orsakades av hormonerna. Men när sådana korrelationer granskas kritiskt, syns det att de inte förmår mer än att upprätta en korrelation. Faktiskt visar en närmare titt på de data som sådana "resultat" byggdes på att hormonnivåerna uppmätts *efter* de våldsamma incidenterna och inte innan. En orsak tillskrevs därför att det var *för lätt* att göra så, inte därför att det var uppenbart i data. En mer noggrann genomgång av data gav en alternativ förklaring: att deltagande i våldsamt beteende kan orsaka en ökning av manligt könshormon i kroppen. Vidare kan man utifrån dessa kritiska analyser dra hypotesen att produktionen av den dominerande formen av manskropp kan följa på deltagande i våldsamt beteende snarare än föregå det (Sayers 1986).

Den framstående biologen Lesley Rogers, som undersökt könsdifferentierat beteende hos djur, är noga med att framhålla att det i dagsläget inte är möjligt att bevisa att vi är uteslutande biologiskt eller socialt bestämda. Snarare finns det subtila samband mellan fysiologi och miljö, som biologerna ännu inte kan hålla isär (Rogers 1975; 1981; 1988). Kagan (1998: 56) anmärker också att "biolo-

gerna är överens om att följdverkningarna av vilken eller vilka gener som helst måste ta med både personens totala genetiska bidrag och uppfostringsmiljöernas historia i beräkningen". Ändå griper sig Servin och hennes kollegor an med att skapa en teori om biologin som öde, och struntar i de oräkneliga undersökningar, citerade av Kagan och utförda av biologer som Rogers, som visar att miljöfaktorer kan ha en djupgående inverkan på fysiologin.

Kufiskt nog talar Servin om för oss (s. 14) att ingen biolog idag skulle hävda att biologin är ett öde. Ändå leder logiken i hennes avhandling obönhörligen i den riktningen: "För att summera har flickorna med CAH [och således med höga nivåer prenatalt androgen] befunnits leka på ett mer manligt och mindre kvinnligt sätt än kontrollgruppen. Dessa skillnader i beteende antas vara en verkan av nivån av prenatala androgener" (s. 19).

Hur kommer Servin fram till denna slutsats? Låt oss granska de fyra undersökningarna i noggrann detalj.

#### Undersökning 1

I denna första undersökning tillfrågas mödrarna till ettåringar och treåringar om sina förväntningar på barnens lek med avseende på genusstereotyp lek. Mödrarna till femåringar tillfrågas om sina iakttagelser av barnens lek. Alla mödrar tillfrågas om sina önskningar om barnens lek. För att samla in och analysera informationen väljer Servin först ut en uppsättning beteenden som förknippas med könsstereotyp lek, och ber föräldrarna poängsätta dessa beteenden utifrån sina "önskningar", "förväntningar" och "iakttagelser". Sedan delar hon in den lek som föräldrarna säger att de önskar sig, iakttar och förväntar sig hos sina barn i "tuffa" [*rough*], "blyga" [*timid*] och "genus-typiska verksamheter".

De närmare detaljerna kring vad hon lägger in i dessa kategorier visar att hon tänker på stereotypa, dominerande pojkar när hon etiketterar vissa beteenden som "tuffa", och på stereotypa, undergivna flickor när hon använder etiketten "blyg". Till exempel definieras busighet och sportighet som "tuffa" kännetecken, medan att ha en eller två bästisar definieras som "blygt". Bara ett av beteendena i varje kategori skulle egentligen rimligen kunna kallas "tufft" eller "blygt". Hennes etiketter är alltså med och *konstruerar* resultat kring genusskillnad som inte rättfärdigas av de beteenden som etiketteras.<sup>3</sup> Vad hon gjort är att skapa abstrakta kategorier, som sedan för in (möjligtvis) avsedda men ogrundade betydelser (*okritiskt beroende av abstraktioner*).

Låt oss bortse från dessa kategoriers problematiska innehåll och dröja ett ögonblick vid hur de är avsedda att fungera i forskningen. Servin har skapat två abstraktioner: "tuff" och "blyg". Det står klart att beteenden som tillskrivs dessa kategorier kan ha mycket litet att göra med tuffhet och blyghet, men vi vet genom vårt medlemskap i den moderna västerländska kulturen att man stereotypiskt tänker sig pojkar som tuffa och flickor som blyga. Vi ställs således inför kategorier hämtade från stereotyp vardagstänkande snarare än kategorier som riktigt återspeglar beteendena ifråga. De beteenden som föräldrarna verkligen iakttar, eller väntar sig eller önskar sig, förvisas till ett appendix, och läsaren inbjuds att förstå resultaten via abstraktionerna "tuff" och "blyg", kategorier som inte bara är långt från det verkliga beteendet, utan förvränger det.

Problemet med ett okritiskt beroende av abstraktioner inom psykologin är allvarligt, och Kagan (1998: 79f) är utförlig när han förklarar saken:

[D]en oavlåtliga dragningen till abstrakta egenskaper som skräckinjagande, ängslig, medveten, intelligent eller blyg hämtar sin kraft från ett utbrett grundantagande i den västerländska filosofihistorien, ett som omhuldades av Bertrand Russell: att varje föremål, och följaktligen varje person, kan betraktas i isolering, som en enhet med en uppsättning väsentliga egenskaper som inte förändras av de omständigheter under vilka föremålet eller personen iaktas. En sten behåller sin form och sin hårdhet oavsett om den ligger på en stig eller på botten av en sjö. En kvinna antas bära med sig sin intelligens eller sin blyghet, varthelst och närhelst hon befinner sig.

Det är emellertid nödvändigt att göra en åtskillnad mellan ord som beskriver ett enstaka föremåls fysiska drag, till exempel stenens storlek, form och färg, och ord som är avsedda att stå för abstrakta egenskaper. Fastän stenens form, färg och storlek inte förändras där på stigen, tillhör den samtidigt en kategori benämnd "potentiellt farliga föremål". Om någon snavade på stenen eller slängde den mot ett fönster skulle den bli ett farligt föremål. Men egenskapen att vara "farlig" är inte uppenbar när stenen ligger på en grusgång eller på botten av en djup sjö. Medlemskap i den funktionella kategorin "farlig" förändras med sammanhanget. Denna iakttagelse leder fram till en avgörande poäng.

Alla ord för kognitiva processer, känslomässiga processer och beteendeprocesser är funktionella kategorier, som de potentiellt farliga stenarna. Således är det ett misstag att skriva så att man underförstår att intelligent eller skräckinjagande är inneboende egenskaper hos personer som oförändrade färdas från plats till plats och över obestämt långa tidsrymder.

Servin och hennes kollegor har begått ett kategorimisstag av det slag som Kagan här beskriver. De har skapat en abstrakt term med vilken så kallade "manliga" och "kvinnliga" beteenden beskrivs (eller förväntas eller önskas), det vill säga funktionella kategorier; sedan har de antagit att dessa kategorier är egen-

skaper som är inneboende i eller väsentliga för bestämda personer. "Blyghet" och "tuffhet" förväntas av flickor och pojkar i vår kultur, och föräldrarna finner att detta är vad de förväntar sig och iakttar hos sina egna barn.

Om antagandet är att dessa abstrakta egenskaper återfinns hos varje barn, då är "resultatet" att föräldrar är goda iakttagare, vilket är precis vad Servin funnit. Hon hävdar att eftersom iakttagelser och förväntningar inte går isär har föräldrarna rimliga förväntningar. Anmärkningsvärt nog når hon fram till denna slutsats utan att någonsin iaktta vad dessa barn egentligen gör. Vidare antar hon att förväntningarna föregår iakttagelserna, som om föräldrarna jobbat som goda vetenskapsmän och kommit fram till vad de förväntade sig innan de såg vad barnet gjorde. Men kom ihåg att dessa frågor ställdes *samtidigt*.

Korrelationen mellan förväntningar och iakttagelser skulle lika gärna kunna användas för att hävda att föräldrar är bra på att förutse hur deras barn kommer att formas i vår kultur, eftersom de mycket väl vet att de är medlemmar däri. Men det finns inget belegg för någon av dessa orsaksförklaringar, bara en påträffad korrelation.

Vad Servin också "funnit" är att mödrar både förväntade sig och beskrev mer "blyghet" och "tuffhet" än de önskade sig både hos manliga och kvinnliga barn. Föräldrarna förväntade sig, och beskrev, att söner skulle föredra manliga verksamheter (att leka med bilar) mer än vad de som föräldrar hade önskat sig. De förväntade sig också och iakttog att döttrarna föredrog kvinnliga verksamheter (såsom att leka med dockor) mer än vad de önskade. Denna skillnad mellan önsknings- och iakttagelser/förväntningar leder Servin fram till den andra undersökningen, eftersom hon inte kan förklara

skillnaden med undersökningens data *så som hon läser dem* i undersökning 1. Eftersom det finns genusundersökningar som visar på att individer önskar särskilja sig från kulturen, och i synnerhet uppfatta sig själva som mindre stereotypa än kulturen, hade dessa skillnader lätt kunnat förutsägas (Davies 1996). Men låt oss se varthän Servins logik för oss.

## Undersökning 2

Målet för den andra undersökningen var att studera könsskillnader vid lek med leksaker, med särskild inriktning på mycket små barn. Genom att också studera barnens lek ensamma och deras lek med en förälder var det möjligt att utforska socialisationshypotesen (s. 26).

Den underförstådda logiken här tycks vara att om föräldrarnas önsknings skiljer sig från barnens praktik så har föräldrarna inte så stor makt att forma sina barn som socialisationsteorin vill mena. Den andra undersökningen letar efter ett sätt att undersöka riktig lek för att komma fram till vilket inflytande föräldrarna har, om de alls har något. Förälderns iakttagbara närvaro i undersökningen antas (på ett abstrakt sätt) stå för de processer som föräldrar kan tänkas delta i medan de leder in barnet i språkets och de sociala betydelsernas värld. Resonemanget går ut på att om barnet inte uppför sig annorlunda, trots förälderns närvaro, då kan man säga att föräldern inte har något inflytande. Den förståelse av experimentsituationen som barnen och deras föräldrar tillför experimentsituationen räknas som irrelevant (*antagandet att människor inte ägnar sig åt att skapa mening, eftersom detta är för svårt att iaktta i experimentsituationer*).

Undersökningen av "lek" motiveras med att den "möjliggör relativt smidiga och enkla iakttagelser" (s. 10). Men om lekens kom-

plexitet skall reduceras ned till något smidigt och lättaktat inom en experimentell ram blir "lek" egentligen, vad dessa iakttagelser beträffar, det antal sekunder barnen hade "direktkontakt" med "kvinnliga", "manliga" och "neutrala" leksaker. Direktkontakt definieras inte, så vi får aldrig veta om det till exempel inbegriper att knuffa undan leksaker, kasta bort dem, använda en docka för att slå med, att händelsevis springa på en leksak, etcetera. Vi kan helt säkert inte anta att mera kontakt innebär "preferens" eller ens ett val, även om vi ombeds att göra just detta. Direktkontakt fungerar i detta sätt att resonera som en abstraktion för lek (*okritiskt beroende av abstraktioner*).

Utifrån denna abstraktion ber författaren oss vidare att vi skall tro att "välja en docka" betyder att individen har något slags inbyggd fysiologisk egenskap "kvinnlighet", som orsakar en dragning till dockor. Barn kan dras till någonting av många olika skäl: därför att det är ovanligt, därför att de gillar färgen, eller därför att de tidigare inte haft tillgång till det. Så ett flertal abstraktioner skapas för undersökningens syften. Vi ombeds att föreställa oss att den lek som iakttagits är naturlig (om än i en konstgjord ram), och att det görs "val" (även om detta mäts i antalet kontaktsekunder), och att "valen" skall kunna diagnosticeras som att de antingen härrör från en inre, essentiell, fysiologisk varelse eller från social påverkan (som på något sätt sammanfattas i koncentrerad form genom föräldrarnas närvaro). Kagan (1998: 107) noterar att "konstgjorda villkor bäddar för konstgjorda fakta". Att verklig lek i naturalistiska miljöer är irrelevant för undersökningen markeras av att de många undersökningar som finns av genusbestämd lek i naturalistiska miljöer helt ignoreras (*jfr till exempel Davies 1989, Corsaro 1979*).

Användningen av mycket små barn i undersökningen (ett-, tre- och femåringar) görs utifrån det explicita antagandet att ju tidigare det könsstereotypa beteendet inträffar, desto troligare att det är biologiskt snarare än socialt. Detta är ett högst tvivelaktigt antagande, även om det ligger i linje med de tidigare antagandena att socialisationsteorin bygger på barnets kognitiva vetskap om att könskillnaden är beständig, och att sociala och biologiska faktorer existerar i något slags binär motsättning. Andra genusundersökningar har funnit att mindre barn (omkring tre år) uppfattar genus på ett mycket mer absolut och binärt sätt än större barn. När barnen blir äldre blir de mindre absoluta och ser både överlappningarna och motsägelserna i hur manlighet och kvinnlighet utövas. De inser också gradvis att en viktig del av att vara en individ (åtminstone i västerländska demokratier) är att differentiera sig från andra. På grundval av sådana iakttagelser vore det vetligt att anta att tidiga yttringar av könsdifferentiering, byggda på en läsning av den binära motsättningen mellan hankön och honkön, kan komma att modifieras högre upp i åren, när det uppträder en mer sammansatt förståelse av kulturen och ens relation till den (Davies 1989; 1993; 1996). Men det tänkesätt som Servin anlagt är det *alltför lättvindiga*: att om det inte kan iakttagas någon social påverkan i dessa konstgjorda situationer, då är den enda förklaring som finns att tillgå för de iakttagna skillnaderna biologisk.

Således: om barnen i undersökning nummer 2 inte beter sig olika med en förälder närvarande – inte bara iakttagbart utan statistiskt signifikant olika, i en konstgjord situation, då påverkar föräldrarna inte alls, i något sammanhang, vid någon tidpunkt. Därav kan man dra slutsatsen, hävdar hon, att beteendet styrs av biologin. Detta resonemang är

anmärkningsvärt i sig, men blir det ännu mer när man undersöker sådana detaljer (endast i de publicerade artiklarna) som att föräldrarna blivit särskilt tillsagda att undersökningen var en vetenskaplig undersökning av barnens val av leksaker. Det är ett rimligt antagande att föräldrarna av en sådan beskrivning torde dra slutsatsen att de bör hålla sin inblandning på ett minimum, också när de ombeds att leka "normalt" med barnet, trots att situationen är helt igenom konstgjord (*tendensen att ge sig hän åt grova generaliseringar som sträcker sig långt utöver de framlagda beläggen*).

Föga förvånande visade det sig att föräldrarna inte "inverkade" på vilka leksaker barnen hade direktkontakt med. Dock hävdas det att det finns en "signifikant skillnad" ifråga om ålder: "Den signifikanta verkan av leksakskategori över ålder visade att både flickor och pojkar lekte mindre med kvinnliga leksaker och mer med manliga leksaker i alla åldrar sammantagna" (s. 29). På samma sätt finner Servin att när ettåringarna erbjöds en present vid slutet av observationen skilde de sig inte åt i valet av leksak. Den "neutrala" bollen var favoritvalet. Hos tre- och femåringarna fanns det dock en skillnad, så att flickorna oftare valde dockan och pojkarna oftare valde bilen.

Därefter dras följande häpnadsväckande allmänna slutsats: "Resultaten i denna undersökning, att könsstereotypa beteendeskilnader iakttagits redan vid tolv månaders ålder och att dessa skillnader inte påverkades av föräldrarnas deltagande i leken, ifrågasätter en syn på den sociala miljön som den enda faktorn bakom könsskillnader vid lek med leksaker" (s. 29).

Det gick att ana av inledningen att det var hit Servin syftade, men den signifikanta "skillnad" som påträffats vid tolv månader

är att både pojkar och flickor leker mindre med de manliga leksakerna. Hur kan detta läsas som en signifikant skillnad som bevisar något alls, allra minst något som har med miljöpåverkan att göra? (Lägg även märke till att "miljöståndpunkten" nu givits den snäva utformningen att den hävdar att den sociala miljön är "den enda faktorn".) Då detta verkar som en mycket vidsträckt slutsats på grundval av data, och då den riktar uppmärksamheten mot den tidiga könskillnaden i beteendet, är det intressant att titta närmare på de skillnader mellan ettåringarna som påträffas i Fig. 1 (s. 28). Enligt data i Fig. 1 visar både flickor och pojkar en preferens för "kvinnliga" leksaker vid ett års ålder. I genomsnitt visar det sig att ettåriga flickor har kontakt med kvinnliga leksaker i cirka 275 sekunder och med manliga leksaker i cirka 120 sekunder. Pojkar har kontakt med kvinnliga leksaker i cirka 225 sekunder och med manliga leksaker i cirka 175 sekunder. Båda könen föredrar den "neutrala" leksaken som present.

Den uppenbara slutsatsen borde vara att de kvinnliga leksakerna är de som alla barn har mest kontakt med, och att de manliga leksakerna ännu inte "föredras" av pojkarna, även om pojkarna har något mer kontakt med dem än vad flickorna har. Också denna iakttagelse är problematisk eftersom siffrorna bara visar genomsnitt. Vi vet inte om vissa barn lekte med "kvinnliga" eller "manliga" leksaker under hela tiden, om vissa pojkar redan uppvisade en "preferens" för "manliga" leksaker medan andra inte gjorde det. Slutsatsen att maskulina och feminina barn uppvisar könsstereotypa skillnader vid denna ålder återfinns helt enkelt inte i de redovisade data.

Som en intressant kontrast till detta uppvisar de treåriga flickorna en tydlig skillnad till

fördel för "kvinnliga" leksaker (275 sekunder jämfört med under 150 sekunder för de "manliga" leksakerna) och pojkarna uppvisar en ännu starkare differentiering till förmån för "manliga" leksaker. Det är ännu mer intressant att dessa tydliga skillnader försvinner hos de femåriga flickorna, med knappt 150 sekunder på bägge leksakskategorierna. De femåriga pojkarna uppvisar samma mönster som de gjorde vid tre års ålder, men med mindre tid både på "manliga" och "kvinnliga" leksaker. Ingen av dessa intressanta variationer diskuteras av Servin. Detta är märkligt med tanke på det tidigare antagandet att ju tidigare skillnader uppträder desto troligare är det att de är biologiska. I enlighet med den logiken tenderar pojkar att vara biologiskt kvinnliga i ettårsåldern – om vi är överens om antagandet att högre nivåer av kontakt med en leksak som forskaren kallar "kvinnlig" kan ses som en indikation på en essentiell kvinnlig egenskap hos barnet.

Men Servin tycks vara fången i sin egen logik och ger sig ut på jakt för att lokalisera (biologiska) "skillnader" hos ännu mindre barn: "eftersom könsskillnader påträffades också i den minsta åldersgruppen behövs det en undersökning av ännu mindre barn, eftersom det ännu inte är känt när beteendeskilnader mellan könen blir möjliga att iaktta" (s. 29).

### Undersökning 3

"Denna undersökning hade som mål att studera utvecklingen av barns leksakspreferenser vid den tidiga åldern av sex, nio och tolv månader" (s. 30). Den neutrala leksaken togs bort från undersökningen så att barnen skulle tvingas "välja" mellan de manliga och de kvinnliga leksakerna.

Servin meddelar att flickorna "visade könspreferens tidigare än pojkarna" (s. 32).

Eftersom alla barn föredrog de "kvinnliga" leksakerna är detta ännu en ganska allvarlig misstolkning. Det enda undantaget till större kontakt med kvinnliga än med manliga leksaker var bland tolvåringarna, som hade mer kontakt med bilarna. Likafullt hävdar Servin att "pojkarna lekte signifikant mer med de manliga leksakerna och bilarna än flickorna" (s. 33), men undviker att nämna att de lekte mer med de kvinnliga leksakerna i de yngre åldersgrupperna. Hon anmärker också att flickor uppvisar "tydliga leksakspreferenser tidigare än pojkar."

Hon drar denna slutsats utifrån sexmånaders flickor som har cirka 170 sekunders kontakt med "kvinnliga" leksaker och cirka 120 sekunders kontakt med "manliga" leksaker, medan sexmånaders pojkar har cirka 160 sekunders kontakt med "kvinnliga" leksaker och cirka 140 sekunders kontakt med "manliga" leksaker. Med tanke på det lilla antalet och de små skillnaderna är dessa påståenden verkligen tvivelaktiga. Vidare borde det, eftersom både pojkar och flickor återigen "föredrar" kvinnliga leksaker, erkännas att argumentationen haltar allvarligt.

I stället beskrivs flickorna som om de uppvisade en "tydlig preferens". Att detta kan kallas en "preferens" vid denna ålder går att ifrågasätta. Att den är "tydlig" är förmodligen en allvarlig överdrift. Vidare ombeds vi, för att kunna ta denna undersökning på allvar, att anta att pojkar och flickor vid sex månaders ålder redan vet om att dockor och bilar står för "manliga" och "kvinnliga" saker i den kultur som de fötts in i. Vi ombeds att anta att de kan dras mot dessa "feminina" eller "maskulina" föremål på grund av något slags medfödd manlig eller kvinnlig egenskap som de finner i sig själva. Servin tycks inte finna dylika antaganden problematiska. Underligt nog avslutar hon på ett sätt som delvis

tar loven av hennes tidigare binära ståndpunkt, utan att tillhandahålla några belägg för varför hon gör det: "Skillnader mellan pojkar och flickor vid denna tidiga ålder kan tolkas som ett stöd för en biologisk förklaring såväl som för en förklaring som utgår från miljön" (s. 33).

Dessa tre undersökningar bildar bakgrund till huvudnumret, den CAH-undersökning som till slut skall ge svar på frågan "vad är det som orsakar könsskillnader".

#### Undersökning 4

Målet med den fjärde undersökningen "var att undersöka om prenatala androgener (manliga hormoner) orsakar beteendeskilnader i människors könstypiska beteende" (s. 34). I denna undersökning är den könsneutrala leksaken ånyo utesluten. Undersökningen omfattar barn mellan två och tio år. Det finns 29 flickor med CAH och en kontrollgrupp med flickor i samma åldrar. Underligt nog är pojkar inte medtagna i undersökningen, så genus, eller miljöpåverkan, antas vara irrelevanta. De förses med "manliga" eller "kvinnliga" leksaker och iakttas med avseende på kontakt-tid. Barnen erbjuds att ta hem en leksak, de tillfrågas om könet på sin bästa lekkamrat, och återigen mäts föräldrarnas önskningar, förväntningar och iakttagelser. Alla de problem jag hittills gått in på i de första tre undersökningarna importeras således till den fjärde undersökningen, med undantag för problemen i samband med att låta sexmånaders spädbarn delta.

I denna fjärde undersökning finns det ytterligare problem. Det ges inga upplysningar om graden av virilisering av könsdelarna. Det ges inga upplysningar om hur dessa barn ger sitt tillstånd mening. Det ges inga upplysningar om föräldrarnas åsikter, inte heller om de samtal barnen haft med sina föräldrar. Med

andra ord görs antagandet, för experimentets syften, att människor inte ägnar sig åt att tillverka mening, förmodligen därför att detta är för svårt att iakttas (*antagandet att människor inte ägnar sig åt att skapa mening, eftersom detta är för svårt att iakttas i experimentsituationer*).

Ett av resultaten från denna fjärde undersökning är att det finns en "preferens" för "manliga" leksaker till och med inom kontrollgruppen, som tillbringar dubbelt så mycket tid med de "manliga" leksakerna som med de "kvinnliga" leksakerna (s. 35). Servin lägger märke till detta mönster inom kontrollgruppen, men diskuterar det inte. Vi tvingas icke desto mindre även i fortsättningen anta att "valet" av "manliga" leksaker är ett tecken på något med fysiologin hos det barn som gör valet. *Ändå borde data tala om för oss att denna koppling inte längre är möjlig att göra.*

Barnen med lindrig CAH hade till och med mindre kontakt med kvinnliga leksaker än kontrollgruppen, och mer kontakt med manliga leksaker. Bland de som har allvarlig CAH är mönstret ännu starkare. Flickorna med allvarlig CAH föredrog att leka med pojkar mer än dem med lindrig CAH eller kontrollgruppen och de valde som sin egen leksak mer "maskulina" och "neutrala" leksaker än kontrollgruppen. Vidare förväntade sig, och önskade sig, föräldrarna till de yngre CAH-flickorna mer kvinnliga intressen än föräldrarna till de äldre flickorna. Vidare "förväntades flickor med CAH ha fler manliga intressen än kontrollgruppen och beskrevs även på det viset" (s. 39) även om önskningarna inte varierade mellan barn med och utan CAH. Servin drar slutsatsen:

Dessa resultat, som löper parallellt med skillnader mellan pojkar och flickor i normala urval, talar för ett biologiskt bidrag till förkla-

ringen av iakttagna könsskillnader i lek-beteende.

Det står klart ett det finns en relation mellan dos och reaktion med avseende på sjukdomens grad av allvar (det vill säga nivån av prenatala androgener) och könstypiskt lek-beteende.

I denna undersökning har det påvisats att föräldrar till CAH-flickor inte påverkar sina barns lek... Om data visar något alls är det att föräldrarna tycks motverka deras pojkkaktiga intressen. Resultaten av frågeformulären ifrågasätter tanken att föräldrarnas förväntningar skulle vara föregångare till verkliga skillnader i beteende (s. 39).

Även om data visar en tydlig skillnad i val av leksaker och lekkamrater, kan detta rimligtvis inte läsas som att orsaken bara är biologisk. Om större kontakt med "kvinnliga" leksaker med säkerhet kunde sägas visa på en essentiell "kvinnlig" fysiologisk egenskap hos det individuella barnet, då skulle detta visa sig i kontrollgruppen. Vidare kan det faktum att flickor med en genetisk defekt visar större preferens för "manliga" leksaker, *till och med större än pojkarna i de tidigare undersökningarna*, enkelt förklaras utifrån barnens sammansatta läsning av sig själva och av sin plats i världen.

Dessa flickor kan inte undgå att veta att de lever i en värld där andra framstår som otvetydigt hankön eller honkön. De får höra att de är "flickor" i en värld där alla antas vara (eller nödgas vara) otvetydigt "han" eller "hon", även om de har en komplex bakgrundshistoria med manliga hormoner i abnorma nivåer som format deras kroppar på manliga sätt. De har föräldrar som önskar sig att de vore mer kvinnliga.

En sådan gränsöverskridande levnadshistoria, i en kultur där dylika gränsöverskridanden inte betraktas som normala och till och med kräver kirurgiska ingrepp, kan inte

föribises med avseende på hur den inverkar på barnets lek och på vem hon väljer att leka med. Vad ett barn väljer i en undersökning som ställts upp för att mäta leksakspreferenser bland mycket tydligt angivna "manliga" och "kvinnliga" leksaker kan av barnet läsas som ett val där hon har chansen att avslöja sin ambivalens och tvetydigheten hos sin könsstatus. Men vi vet inte hur dessa 29 CAH-flickor läste den konstgjorda scen de sattes in i, eftersom meningstillverkning inte ansågs relevant för undersökningens syften.

Kanske behöver det inte sägas vid det här laget att Servin med sin avslutande undersökning inte alls visat att föräldrarna inte påverkade sina barn. Det finns helt enkelt inga data som kan slå fast detta. Kagan (1998: 166) hävdar vikten av värden för mänskliga subjekt, och vikten av känslor som ångslan, skam, skuld och stolthet. Olyckligtvis saknar vi ledtrådar till hur sådana känslor hos föräldrar till CAH-barn, eller hos dessa barn själva, påverkar deras läsningar av sig själva och av de situationer de hamnar i. En tillförlitlig undersökning skulle ta sig an dessa subtila och viktiga osynliga detaljer.

Det vore fascinerande att få reda på hur CAH-flickorna ger sina gränsöverskridande kroppar mening, och vilka känslor och värden som blir relevanta i samband med denna meningstillverkning. Det vore fascinerande att få höra de samtal genom vilka de ger mening åt sina kroppar och åt sin status i en tvågenusvärld. Varför har de ingen kontakt med de "kvinnliga" leksakerna utan bara med de "manliga" när de sätts in i denna experimentella ram, som så självklart handlar om genus och om genusbestämda val? Jag är rädd att dessa undersökningar inte förmår tala om detta för oss.

Servin gör två högst tvivelaktiga tanke-språng till i avhandlingens avslutning. Vid

denna punkt begår hon misstaget generalisering, som Kagan sätter högst på listan som ett av de mest inpyrda misstagen inom psykologin. Hon skriver att "det måste nu ses som oomtvistligt att det finns en biologisk predisposition både för specifika könsskillnader i lek beteende och förmodligen även för allmänna beteendeskilnader mellan flickor och pojkar, kvinnor och män" (s. 50). Hennes data skulle lika gärna kunna läsas tvärt om. Hon hittar pojkar som föredrar kvinnliga leksaker och hon hittar flickor med en svår störning rörande sin plats i den genusbestämda världen, som väljer fler manliga leksaker än pojkar. Men som jag visat har vi låtit oss förföras av det psykologiska resonemanget om vi tar endera av dessa slutsatser som "sanningen" om genus.

Översättning: John Swedenmark

#### NOTER

1. Avhandlingen är framlagd som ett sextiosidigt dokument skrivet av Anna Servin, åtföljt av fyra artiklar, varav tre har samma medförfattare och rapporterar om samma forskning. Min analys av avhandlingen bygger i första hand på avhandlingens 60 sidor, med enstaka hänvisningar till det publicerade materialet.
2. En ordlek är central i Davies redovisning av sin forskning: "appropriate(d)" inrymmer både verbet "appropriate" (med betoning på sista stavelsen), ett centralt strategiskt begrepp inom feminismen, som vanligen återges med "överta" eller "erövra", och adjektivet "appropriate" (med betoning på andra stavelsen), som betyder "lämplig, passande". För att någorlunda fånga denna dubbelhet har jag använt ordet "inpassad". Ö.a.]
3. Att "stillsamma (i motsats till vilda) lekar" kategoriseras som "tufft" och "lekar i stor grupp" som "blygt" antyder också en tämligen

störande förvirring i etiketteringen, även om man kan anta att det är ett vanligt tryckfel, om man är generöst lagd.

#### LITTERATUR

- BACON, F. (1620) *Novum Organum*.
- BJERRUM NIELSEN, H. & RUDBERG, M. (1994) *Psychological Gender and Modernity*, Scandinavian University Press.
- BURMAN, E. (1996) "The Spec(ta)cular Economy of Difference", S. Wilkinson & C. Kitzinger (red.) *Representing the Other*, Sage.
- CLÉMENT, C. (1986) "The Guilty One", H. Cixous & C. Clément, *The Newly Born Woman*, University of Minnesota Press.
- CORSARO, W. (1979) "'We're Friends Right?' Children's Use of Access Rituals in a Nursery School", *Language in Society* 8.
- DAVIES, B. (1989) *Frogs and Snails and Feminist Tales. Preschool Children and Gender*, Allen and Unwin.
- (1993) *Shards of Glass. Children Reading and Writing Beyond Gendered Identities*, Hampton Press.
- (1996) *Power/Knowledge/Desire: Changing School Organisation and Management Practices*. Department of Employment, Education and Youth Affairs, Canberra.
- DAVIES, B. & HARRÉ, R. (1990) "Positioning: Conversation and the Production of Selves", B. Davies (2000) *A Body of Writing 1989-1999*, Alta Mira Press.
- DAVIES, B., DORMER, S., GANNON, S., LAWS, C., LENZ TAGUCHI, H., MCCANN, H., & ROCCO S. (2001) "Becoming Schoolgirls: the Ambivalent Project of Subjectification", *Gender and Education*.
- FLAX, J. (1993) *Disputed Subjects. Essays on Psychoanalysis, Politics and Philosophy*, Routledge.
- HAAVIND, H. (1998) "Understanding Women in the Psychological Mode: the Challenge from the Experiences of Nordic Women", D. von der Fehr, B.

- Rosenbeck & A. G. Jónasdóttir (red.) *Is there a Nordic Feminism? Nordic Feminist Thought on Culture and Society*, UCL Press.
- KAGAN, J. (1998) *Three Seductive Ideas*, Harvard University Press.
- KESSLER, S. & MCKENNA, W. (1978) *Gender: an Ethnomethodological Approach*, University of Chicago Press.
- ROGERS, L. (1975) "Biology and Human Behaviour" J. Mercer (red.) *The Other Half: Women in Australian society*, Penguin.
- (1981) "Biology, Gender Differentiation and Sexual Variation", N. Grieve & P. Grimshaw (red.) *Australian Women: Feminist Perspectives*, Oxford University Press.
- (1988) "Biology: the Popular Weapon: Sex Differences in Cognitive Function", B. Caine, E. Grosz & M. de Lepervanche (red.) *Crossing Boundaries: Feminism and the Critique of Knowledges*, Allen and Unwin.
- SAYERS, J. (1986) *Sexual contradictions: Psychology, Psychoanalysis and Feminism*, Tavistock.
- SERVIN, A. (2000) *Sex Differences in Children's Play Behavior: a Biological Construction of Gender?*, Akad. avh., Uppsala Universitet.
- SØNDERGAARD, D. M. (1996) *Tegnet på Kroppen. Køn: Koder og Konstruktioner blandt Unge Voksne i Akademia*, Museum Tusulanums Forlag.
- WALKERDINE, V. (1997) *Daddy's Girl. Young Girls and Popular Culture*, Macmillan Press.

#### SUMMARY

How is it that we are so seduced by the scientific method and fail to find the flaws in our "scientific reasoning"? This paper is a critique of the scientific method as it is used in a set of studies that set out to prove that biology is destiny. The shortcomings of the scientific method as it is used in this set of studies are analysed in terms of Kagan's critique in *Three Seductive Ideas* (1998) and in light of recent poststructuralist research on gender.

**BRONWYN DAVIES**  
 School of Education  
 James Cook University  
 Townsville  
 Q 4811 Australien